

2. Temat: Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej — wojna polsko-bolszewicka 1920 r.¹

Cele kształcenia — wymagania ogólne

Uczeń:

- Porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii Polski,
- Integruje informacje pozyskane z różnych źródeł,
- Wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń,
- Formułuje wnioski.

Cele kształcenia — wymagania szczegółowe

Uczeń:

- Potrafi wyjaśnić przyczyny wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.,
- Pamięta daty i fakty związane z wojną polsko-bolszewicką 1920 r.,
- Zna osoby i instytucje zaangażowane w działania militarne wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.,
- Potrafi opisać następstwa wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.

Metody

- Pogadanka nauczająca,
- Analiza tekstu źródłowego,
- Analiza źródeł ikonograficznych,
- Wizualizacja chronologii dotyczącej wydarzeń wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.
- Praca w grupach.

Środki dydaktyczne

- *I Warszawa nie zawiodła. W 90. rocznicę bitwy warszawskiej*, oprac. A. Stawarz, Warszawa 2010,
- W. Kocot, *Pamiętniki i korespondencja z lat 1920, 1939–1945 ze zbiorów Archiwum Państwowego m.st. Warszawy Oddział w Pułtusk*, do druku podali R. Lolo, K. Wiśniewski, Pułtusk 2009,
- *Przemówienie Włodzimierza I. Lenina do czerwonarmistów udających się na front polski, ogłoszone w Moskwie 5 maja 1920 r.*, w: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 140,
- *Józef Piłsudski o wojnie 1920 r. z Rosją Radziecką*, w: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 143,

---

¹ Lekcja przeznaczona jest dla szkół ponadgimnazjalnych (zakres podstawowy i rozszerzony).

- *Józef Piłsudski o wojnie 1920 r. z Rosją Radziecką*, w: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 143,
- *Michał N. Tuchaczewski o wojnie 1920 r. z Polską*, w: *Wiek XX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 141,
- Plakaty i afisze pochodzące z zasobu Archiwum Państwowego m.st. Warszawy kolportowane w okresie wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.,
- Zestawy luźnych karteczek zawierających dane, takie jak: data wydarzenia oraz krótka informacja opisująca wydarzenie.

Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel podaje temat i cele lekcji.
- Nauczyciel, pracując metodą pogadanki nauczającej, przypomina sytuację międzynarodową w Europie na początku XX w. (I wojna światowa: daty krańcowe, przyczyny wybuchu, uczestnicy konfliktu, główne fronty, postanowienia traktatu pokojowego; rewolucje rosyjskie: przyczyny, główne fazy, konsekwencje).

2. Rozwinięcie

- Klasa zostaje podzielona na grupy, z których każda wybiera swojego lidera. Grupy otrzymują kserokopię tego samego tekstu źródłowego, na podstawie którego przygotowują odpowiedzi na następujące pytania:
  - Jak wyglądała kwestia polskiej granicy wschodniej w koncepcjach dyplomatycznych? (Grupa I).
  - Na czym polegała koncepcja polityki wschodniej J. Piłsudskiego? (Grupa II).
  - Jakie propozycje dotyczące rozwiązania kwestii granicy wschodniej zgłosiła strona rosyjska? (Grupa III).
  - Jakie plany mieli komuniści rosyjscy wobec Polski i Europy? (Grupa IV).

Po zakończeniu pracy nad tekstem liderzy poszczególnych grup przedstawiają swoje ustalenia kolegom z pozostałych grup.

- Klasa zostaje podzielona na grupy. Grupy otrzymują po zestawie luźnych karteczek (każda zawiera datę oraz krótką informację o wydarzeniu, które wówczas miało miejsce), a następnie obie grupy:
  - Porządkują opisane w ten sposób wydarzenia w układzie chronologicznym (Grupa I — wydarzenia z 1919 r.; Grupa II — wydarzenia z 1920 r.).
  - Opracowują na podstawie uporządkowanego materiału zestawienie obejmujące osoby uczestniczące w konflikcie (imię, nazwisko, funkcja) oraz nazwy miast, - w których lub w sąsiedztwie, których stoczono walki.

Po zakończeniu pracy liderzy grup przedstawiają wyniki ustaleń swoich grup kolegom.

- Klasa zostaje podzielona na grupy. Grupy otrzymują kserokopie z tekstami źródłowymi zawierającymi opinię na temat wojny 1920 r. (każda grupa inny tekst). Grupy zapoznają się ze swoimi tekstami oraz przygotowują wypowiedzi, uwzględniając następujące kwestie:
  - Kto jest autorem wypowiedzi?
  - Którą stronę konfliktu reprezentował autor wypowiedzi?

- Jaką rolę odegrał autor wypowiedzi w wojnie 1920 r.?
- Co autorzy wypowiedzi mówią o wojnie 1920 r.?
- Czy autorzy wypowiedzi mówią o celach politycznych i strategii wojskowej?

3. Podsumowanie

- Uczniowie otrzymują kserokopie z postanowieniami traktatu ryskiego. Następnie nauczyciel omawia z klasą poszczególne decyzje tego dokumentu.

Praca domowa:

Uczniowie otrzymują kserokopie mapki Polski w latach 1918–1922 (tylko zarys granic) z zadaniem oznaczenia na niej miejscowości, w których lub w sąsiedztwie których toczyły się walki podczas wojny 1920 r.